

HUKUKÇULAR DERNEĞİ

**HUKUKÇULAR
DERNEĞİ ANAYASA
TASLAĞI**

ŞUBAT/2012

İÇİNDEKİLER

BAŞLANGIÇ

BİRİNCİ BÖLÜM – TEMEL HAK VE HÜRRİYETLER

A- İnsanlık Onur ve Haysiyeti, Temel Hak ve Hürriyetlerin Niteliği

Madde 1- İnsanlık Onuru ve Haysiyeti

Madde 2- Temel hak ve Hürriyetlerin Niteliği

B- Temel İnsan Hakları

Madde 3- Yaşama Hakkı

Madde 4- Hürriyet Hakkı

Madde 5- İşkence Yasağı

Madde 6- Zorla Çalıştırma Yasağı

Madde 7- Eşitlik Hakkı

Madde 8- Kişi Dokunulmazlığı ve Bütünlüğü Hakkı

Madde 9- Din, İnanç ve İbadet Hürriyeti

Madde 10- Eğitim ve Kişiliğini Geliştirme Hakkı

Madde 11- Dil ve Kültürünü Yaşama, Yaşatma ve Yayma Hakkı

Madde 12- Mülkiyet Hakkı

Madde 13- Yerleşme ve Seyahat Hakkı

Madde 14- Düşünce ve Düşüncesini Açıklama Hakkı

Madde 15- Dernek ve Vakıf Kurma Hakkı

Madde 16- İşçi, İşçilik ve İşveren Hakları

Madde 17- Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme hakkı

Madde 18- Adil ve Hızlı Yargılanma Hakkı

Madde 19- Haberleşme hürriyeti

Madde 20- Özel Hayatın, Aile Hayatının ve Kişisel Verilerin Gizliliği Hakkı

Madde 21- Konut Dokunulmazlığı

Madde 22- Sağlık Hakkı

Madde 23- Seçme, Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkı

Madde 24- Aile Kurma ve Ailenin Korunması Hakkı

Madde 25- Vatandaşlık Hakkı ve Vatandaşlık Hakkından Yararlanma

Madde 26- Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkı

Madde 27- Basın Hürriyeti

Madde 28- Kültür ve Tabiat Varlıklarından Yararlanma

İKİNCİ BÖLÜM – DEVLET

A- Devletin Niteliği

Madde 29- Adı, Bayrağı, Başkenti, Marşı ve Yönetim Şekli

Madde 30- Egemenlik Yetkisi

B- Devletin Temel Görevleri

Madde 31- Anayasal Hakları Sağlama ve Koruma

Madde 32- Vatandaşlarını ve Ülkesini Koruma Ve Kollama

Madde 33- Vergi Toplama

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – DEVLETİN TEMEL ORGANLARI

BİRİNCİ ALT BÖLÜM- YASAMA ORGANI TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

A- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Oluşturulması

Madde 34- Milletvekili Sayısı

Madde 35- Seçim Dönemi

B- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Görev ve Yetkileri

Madde 36- Genel Görev ve Yetkileri

Madde 37- Kanun Koymak, Değiştirmek ve Kaldırmak Yetkisi

Madde 38- Milletlerarası Andlaşmaları Uygun Bulma Yetkisi

Madde 39- Savaş ilanı ve Silahlı Kuvvet Kullanılmasına İzin verme Yetkisi

C- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çalışmasına Dair Usul ve Esaslar

Madde 40- Toplantı ve Karar Yeter Sayısı

Madde 41- Görüşmelerin Açıklığı ve Yayınlanması

Madde 42- Toplanma ve Tatil

Madde 43- Başkanlık Divanı

Madde 44- Meclis İç Tüzüğü

D- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Denetim ve Bilgi Alma Yolları

Madde 45- Meclis Soruşturması

Madde 46- Soru, Meclis Araştırması ve Genel Görüşme

E- Milletvekilleri

Madde 47- Milletvekili Seçilme Yeterliliği

Madde 48- Milletvekillerinin Yemin Etmesi

Madde 49- Milletvekillerinin Hak ve Görevleri

Madde 50- Yasama Dokunulmazlığı

Madde 51- Millet Vekilliği ile Bağdaşmayan İşler

Madde 52- Milletvekilliğinin Düşmesi

F- Siyasi Partiler

Madde 53- Siyasi Partilerin Kuruluşu

Madde 54- Siyasi Partilerin Uyması Gereken Esaslar

Madde 55- Siyasi Partilere Üye Olma

Madde 56- Siyasi Parti Genel Başkan ve Teşkilatlarının Seçimi

İKİNCİ ALT BÖLÜM – YÜRÜTME ORGANI

A- Devlet Başkanı

Madde 57- Devlet Başkanlığına Aday Olma

Madde 58- Devlet Başkanının Seçilmesi

Madde 59- Devlet Başkanının Yemin Etmesi

Madde 60- Devlet Başkanının Görev ve Yetkileri

B- Bakanlar Kurulu

Madde 61- Bakanlar Kurulunun Görevleri ve Siyasî Sorumluluk

Madde 62- Bakanlıkların Kurulması ve Bakanlar

Madde 63- Bakanların Yeterlilik Şartları

Madde 64- Bakanların Görev Süresi

- Madde 65- Devlet Başkanı ve Bakanların Dokunulmazlığı
Madde 66- Tüzükler

ÜÇÜNCÜ ALT BÖLÜM - İDARE

A- İdarenin Tabi Olduğu Esaslar

- Madde 67- İdarenin Bütünlüğü ve Kamu Tüzel Kişiliği
Madde 68- Kamu Hizmetlerinde Eşitlik ve Adalet İlkesi
Madde 69- Yönetmelikler
Madde 70- Yargı Yolu
Madde 71- İdarenin Kamu Görevlilerinin Kusurundan Doğan Sorumluluğu

B- İdarenin Kuruluşu

- Madde 72- Merkezi İdare
Madde 73- Mahallî İdareler

C- Eğitim ve Öğretim Kurumları

- Madde 74- İlköğretim ve Liseler
Madde 75- Yüksek Öğretim Kurumları

D- Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları

- Madde 76- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları
Madde 77- Din ve İnanç İşleri Kurumu
Madde 78- Sayıştay
Madde 79- Yüksek Seçim Kurulu
Madde 80- Devlet Denetleme Kurulu

DÖRDÜNCÜ ALT BÖLÜM - YARGI

A- Genel Esaslar

- Madde 81- Tek Yargı İlkesi
Madde 82- Hakimlerin Bağımsızlığı
Madde 83- Hakimlik Teminatı
Madde 84- Duruşmaların Açık ve Kararların Gerekçeli Olması
Madde 85- Askeri İşlere İlişkin Yargılama Usulü

B- Hakimler Yüksek Kurulu

- Madde 86- Hakimler Yüksek Kurulunun Kuruluşu
Madde 87- Hakimler Yüksek Kurulunun Görevleri

C- Avukatlar

- Madde 88- Avukatların Bağımsızlığı
Madde 89- Avukatlık Teminatı

D- Savcılar

- Madde 90- Savcılarının Bağımsızlığı
Madde 91- Savcılık Teminatı

E- Savcılar Yüksek Kurulu

- Madde 92- Savcılar Yüksek Kurulunun Kuruluşu
Madde 93- Savcılar Yüksek Kurulunun Görevleri
Madde 94- Yargılamada Tarafların Eşitliği

BEŞİNCİ ALT BÖLÜM - YÜKSEK YARGI ORGANLARI

A- Anayasa Mahkemesi

- Madde 95- Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu
- Madde 96- Anayasa Mahkemesinin Görevleri
- Madde 97- Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Görev Süresi
- Madde 98- İptal Davası
- Madde 99- Anayasaya Aykırılığın Mahkemelerde İleri Sürülmesi
- Madde 100- Anayasa Mahkemesinin Kararlarının Niteliği

B- Yargıtay

- Madde 101- Yargıtay'ın Görevleri
- Madde 102- Yargıtay'ın Kuruluşu

C- Bölge Mahkemeleri

- Madde 103- Bölge Mahkemelerinin Görevleri

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM - MALİ VE EKONOMİK HÜKÜMLER

A- Bütçe

- Madde 104- Bütçenin Hazırlanması ve Uygulanması

B- Piyasa Ve Mali Kaynaklarla İlgili Hükümler

- Madde 105- Piyasaların Denetimi ve Dış Ticaretin Düzenlenmesi
- Madde 106- Tabii Servetlerin ve Kaynakların Aranması ve İşletilmesi

BEŞİNCİ BÖLÜM- ANAYASANIN ÜSTÜNLÜĞÜ VE DEĞİŞTİRİLMESİ

- Madde 107- Anayasanın Üstünlüğü
- Madde 108- Anayasa Değişikliklerinde Teklif, Görüşülme Usulü ve Yeter Sayı
- Madde 109- Anayasa Değişikliklerinde Halkoylaması

BAŞLANGIÇ

Bu anayasa;

İnsanlık onuru ile temel hak ve hürriyetlerinin korunması için gerekli temel ilkeleri,

Devletin tüm kurumlarıyla birlikte uyması gereken temel kuralları,

Hiçbir ideoloji, etnik ve dini kimlik etkisinde kalmaksızın düzenlemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM - TEMEL HAK VE HÜRRİYETLER

A- İnsanlık Onur ve Haysiyeti, Temel Hak ve Hürriyetlerin Niteliği

Madde 1- İnsanlık Onuru ve Haysiyeti

İnsanlık onuru ve haysiyeti dokunulmazdır. Herkes kendisinin insanlık onurunun ve haysiyetinin korunmasını istemek hakkına sahiptir. Hiç kimse insanlık onurunu ve haysiyetini zedeleyecek muamelelere tabi tutulamaz.

Devlet tüm organ, kurum ve kuruluşlarıyla insanlık onurunu ve haysiyetini korumakla yükümlüdür.

Madde 2- Temel hak ve Hürriyetlerin Niteliği

Her insan dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler özüne, amacına, insanlık onuruna aykırı olarak sınırlandırılıp kullanılamaz hale getirilemez.

B- Temel İnsan Hakları

Madde 3- Yaşam Hakkı

Herkesin yaşam hakkı vardır. Yaşam hakkı dokunulmazdır.

Madde 4- Hürriyet Hakkı

Her ferdin hür ve güven içinde yaşama hakkı vardır.

Mahkemeler tarafından verilmiş kararlar istisnadır.

Yakalanan her kişiye, yakalama nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlama derhal ve anladığı bir dille bildirilir.

Yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes en geç sekiz saat içinde hakim önüne çıkarılır. Devlet bu gibi durumlar için her adliyede yeterince nöbetçi hakimin hazır olarak bulunmasını sağlamak zorundadır

Yakalama veya tutuklu durumda bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes ve yakınları, kısıtlamanın kaldırılması için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutulu kalma işleminin mağduru olan herkesin devletten tazminat istemeye hakkı vardır.

- Madde 5- İşkence Yasağı**
Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da insanlık onurunu zedeleyici ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.
- Madde 6- Zorla Çalıştırma Yasağı**
Herkesin dilediği mesleği, istediği bilimsel yada sanatsal faaliyeti icra etme, istediği işte çalışma hakkı vardır.

Hiç kimse bir mesleği icra etmeye, bilimsel yada sanatsal faaliyete katılmaya yada bir işte çalışmaya zorlanamaz.
- Madde 7- Eşitlik Hakkı**
Her Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı, bu Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden, devletin her türlü hizmetinden din, dil, etnik köken, cinsiyet, engellilik veya diğer farklılıklara bakılmaksızın eşit şekilde yararlanma hakkına sahiptir.
- Madde 8- Kişi Dokunulmazlığı ve Bütünlüğü Hakkı**
Herkes maddî ve manevî varlığını koruma ve korunmasını isteme hakkına sahiptir.

Tıbbî zorunluluklar dışında hiç kimsenin kendi rızası olmaksızın vücut bütünlüğüne dokunulamaz.

Kişinin ölümü halinde organlarının başka bir hastaya nakli için, kişinin yakınları tarafından verilen rıza bu maddeye aykırılık teşkil etmez.
- Madde 9- Din, İnanç ve İbadet Hürriyeti**
Herkes din ve inanç özgürlüğüne, tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet hakkına, dinini veya inancını öğrenme, öğretme, uygulama ve açıklama özgürlüğüne sahiptir.

Hiç kimse dinini yaşamaya, değiştirmeye, açıklamaya zorlanamaz.

Devlet herkesin din, inanç ve ibadet hürriyetini koruyucu ve kollayıcı kurumları kurmak ve tedbirleri almak zorundadır.
- Madde 10- Eğitim ve Kişiliğini Geliştirme Hakkı**
Herkes istediği bilimsel, sanatsal, bedeni, dini ve diğer her türlü eğitimi almak hakkına sahiptir. Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.

Devlet her vatandaşın temel eğitim ve öğretimden yeteri şekilde yararlanması için gerekli okulları kurmak ve bu okullarda parasız eğitim sağlamak, engelliler için de durumlarına uygun eğitim öğretim şartlarını sağlamak zorundadır.

Özel ve hükmi şahıslar özel eğitim kurumları kurmakta serbesttir. Bu eğitim kurumlarının kanunlara uygun şekilde eğitim ve öğretim yapip yapmadıkları devlet tarafından denetlenir.

Madde 11- Dil ve Kültürünü Yaşama, Yaşatma ve Yayma Hakkı

Herkes anadilini konuşma, kültürünü yaşama, yaşatma ve yayma, kültürel faaliyetlerde bulunma hakkına sahiptir.

Hiç kimse, dili yada kültürü nedeniyle farklı muamelelere tabi tutulamaz.

Madde 12- Mülkiyet Hakkı

Her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, kanunlara uygun şekilde taşınır ya da taşınmaz malları mülk edinme hakkına sahiptir. Hiç kimse taşınır ya da taşınmaz bir malı almaya yahut kendisine ait olan bir malı satmaya zorlanamaz.

Kamu düzeni ve zorunluluk olan hallerde devletin gerçek bedelini peşin ödeyerek bir malı kamulaştırması veya devletleştirilmesi bu hakkın ihlali sayılmaz.

Yabancıların mülk edinme şartları ve sınırlarına dair hususlar kanunla düzenlenir.

Madde 13- Yerleşme ve Seyahat Hakkı

Her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı istediği yerleşim biriminde ikamet etmek hakkına sahiptir.

Savaş, kamu sağlığının korunması ve afet durumlarında ikamet değişikliği, sadece zorunlu olması halinde, o hal ve bölgeye özgü olarak yapılacak kanuni düzenlemeler ile yapılır. Bu gibi durumlarda zorunluluğun ortadan kalkmasından sonra Devlet, herkesin eski ikametgâhına yeniden dönmesini sağlamak zorundadır.

Herkes seyahat hürriyetine sahiptir.

Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir.

Madde 14- Düşünce ve Düşüncesini Açıklama Hakkı

Herkes düşünce ve ifade hürriyetine sahiptir. Hiç kimse bir konudaki düşüncesini açıklamaya zorlanamaz.

Hiç kimse başkalarının onuruna, haysiyetine, dini ve etnik kimliklerine saldırmamak ve suça teşvik etmemek kaydıyla ifadeleri nedeniyle yargılanamaz.

Madde 15- Dernek ve Vakıf Kurma Hakkı

Herkes önceden izin almaksızın dernek veya vakıf kurma, derneklere üye olma ve üyelikten çıkma haklarına sahiptir.

Madde 16- İşçi, İşçilik ve İşveren Hakları

Küçükler, kadınlar, bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam oluşturmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

Devlet, asgari ücretin belirlenmesinde, işçinin ve aile bireylerinin asgari yaşama ve geçim şartlarını göz önünde bulundurmak zorundadır. Asgari ücret vergiden muaftır.

Hiç kimse, iş şartları nedeniyle haftalık ve yıllık dinlenme hakkını kullanmaktan alıkonulamaz.

İşçiler ve işverenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler.

Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet teşkilatı hariç, tüm kamu veya özel sektör çalışanları ile işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma, grev ve lokavt hakkına sahiptirler.

Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak Devletin görevidir.

Madde 17- Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme hakkı

Herkes, önceden izin almaksızın toplantı veya gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahiptir.

Madde 18- Adil ve Hızlı Yargılanma Hakkı

Adil ve hızlı yargılama esastır. Devlet bunun için gerekli tedbirleri öncelikle alır.

Hiç kimse kanunen tâbi olduğu mahkemedен başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi kanunen tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.

Davalar açık olarak görülür ve hüküm açık oturumda verilir. Ancak, küçüklerin korunması veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği zorunlu kıldığı hallerde, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.

Kendisine bir suç itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.

Herkes sanık olarak bulunduğu davalarda;

- a) Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeninden en kısa zamanda, anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek,
- b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak,
- c) Kendi kendini savunmak veya kendi seçeceği bir avukatın yardımından yararlanmak ve eğer avukat tutmak için mali olanaklardan yoksun bulunuyorsa mahkemece görevlendirilecek bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek,
- d) Davadaki delil ve savunmalarını adil ve eşit bir şekilde sunabilmek,
- e) Herkes istediği dilde savunma yapma hakkına sahiptir.

Madde 19- Haberleşme Hürriyeti

Herkesin serbestçe haberleşme hakkı vardır. Haberleşme hakkı engellenemez. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Madde 20- Özel Hayatın, Aile Hayatının ve Kişisel Verilerin Gizliliği Hakkı

Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

Suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de cumhuriyet savcısının yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Cumhuriyet savcısının kararı iki saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya

silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir.

Madde 21- Konut Dokunulmazlığı

Suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de cumhuriyet savcısının yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz.

Cumhuriyet Savcısının kararı iki saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

Madde 22- Sağlık Hakkı

Herkes toplumda sağlıklı bir şekilde yaşamak, tedavisi gereken hallerde Devlete ait sağlık kuruluşlarından herhangi bir ücrete tabi olmaksızın eşit şekilde faydalanma hakkına sahiptir.

Devlet tüm vatandaşların sağlık hizmetlerinden faydalanabilmesini sağlamak zorundadır.

Madde 23- Seçme, Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkı

On sekiz yaşını dolduran herkes seçme, seçilme, halk oylamasına katılma, siyasi partilere üye olma ve siyasi parti kurma hakkına sahiptir.

Madde 24- Aile Kurma ve Ailenin Korunması Hakkı

Herkes evlenip aile kurmak hakkına sahiptir.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.

Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.

Madde 25- Vatandaşlık Hakkı ve Vatandaşlık Hakkından Yararlanma

Türkiye Cumhuriyetine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı annenin veya babanın çocuğu doğuştan vatandaştır.

Doğuşla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan hiç kimse, kendi isteği olmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz.

Sonradan vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 26- Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkı

Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, onbeş gün içinde dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

Madde 27- Basın Hürriyeti

Basın hürdür, sansür edilemez. Gazete, dergi gibi süreli ve süresiz yazılı basın araçları, radyo, televizyon ve internet kanalıyla yapılan sesli veya görsel yayınlar bu özgürlüğün kapsamındadır.

Devlet, basın ve haber alma hürriyetini kısıtlayıcı faaliyetlerde bulunamaz.

Basımevi kurmak, süreli veya süresiz yayın çıkarmak önceden izin alma ve malî teminat yatırma şartına bağlanamaz.

Süreli yayın çıkarabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir.

Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilecek sınırlar içinde, hâkim tarafından verilen kararlar dışında, yayın yasağı konamaz.

Tedbir yolu ile dağıtım ancak hâkim kararıyla önlenebilir.

Süreli veya süresiz yayınlar sadece, içeriğinin kanunen suç sayılan hususları içerdiğinin Mahkeme kararıyla tespit edilmesi halinde toplatılabilir. Tedbir yoluyla toplatma kararı verilemez.

Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçları, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez veya işletilmekten alıkonulamaz.

Özel veya tüzel kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde düzeltme ve cevap hakkı ile tazminat talep hakkı vardır.

Düzeltilme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir.

Radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek serbesttir.

Madde 28- Kültür ve Tabiat Varlıklarından Yararlanma

Herkes tarihi, kültürel ve tabiat varlıklarından yararlanma, koruma ve korunması için gerekli tedbirlerin alınmasını isteme hakkına sahiptir.

Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır.

İKİNCİ BÖLÜM - DEVLET

A- Devletin Niteliği

Madde 29- Adı, Bayrağı, Başkenti, Marşı ve Yönetim Şekli

Devletin adı Türkiye Cumhuriyeti Devletidir.

Resmi dili Türkçedir.

Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Millî marşı "İstiklal Marşı"dır.

Başkenti Ankara'dır.

Yönetim şekli Cumhuriyettir.

Madde 30- Egemenlik Yetkisi

Egemenlik yetkisi kayıtsız ve şartsız olarak Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına aittir.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.

B- Devletin Temel Görevleri

Madde 31- Anayasal Hakları Sağlama ve Koruma

Devletin temel görevi, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bu anayasada yer alan haklarından en geniş şekilde yararlanarak, barış ve huzur içerisinde yaşaması ve varlığını sürdürmesini sağlamaktır.

Madde 32- Vatandaşlarını, Ülkesini Koruma Ve Kollama

Devlet, tehditlere karşı vatandaşlarının temel hak ve hürriyetlerini ve ülkesini korumak ve kollamak zorundadır.

Devlet engelliler, kadınlar, çocuklar ve yaşlılarla ilgili koruyucu tedbirleri almak, engelliler ve kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımlarını sağlayıcı düzenlemeler yapmak zorundadır.

Madde 33- Vergi Toplama

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde faaliyet gösteren tüm gerçek ve hükmi şahıslar, gelirinden kanunlarla belirlenen oranlarda ve miktarda vergi vermek zorundadır. Hiç kimse vergi vermekten kaçınamaz. Devlet herkesin kazancına oranla eşit şekilde vergi vermesini sağlamak için gerekli tedbirleri almak zorundadır.

Asgari ücret vergiden muaftır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – DEVLETİN TEMEL ORGANLARI BİRİNCİ ALT BÖLÜM- YASAMA ORGANI TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

A- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Oluşturulması

Madde 34- Milletvekili Sayısı

Türkiye Büyük Millet Meclisi, hiçbir seçim barajına tabi olmaksızın seçim kanunları uyarınca genel oyla seçilen beşyüzelli milletvekilinden oluşur.

Madde 35- Seçim Dönemi

Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçimleri dört yılda bir yapılır. Bu süre dolmadan genel seçimler yenilenemez.

Meclis üye tam sayısının yüzde beşi oranında üyeliğin boşalması halinde boşalan üyelikler için ara seçimler yapılır.

Genel seçimlerin yapılmasına bir yıl kala ara seçimler yapılamaz.

B- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Görev ve Yetkileri

Madde 36- Genel Görev ve Yetkileri

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası anlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, genel ve özel af ilânına ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.

Madde 37- Kanun Koymak, Değiştirmek ve Kaldırmak Yetkisi

Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisinindir.

Milletvekilleri, Bakanlar Kurulu, Devlet Başkanı ve yasalara göre kurulmuş olan dernek, vakıf, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sendikalar kanun teklif edebilirler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen kanunlar, üç gün içerisinde Devlet Başkanının bilgisine sunulur. Devlet Başkanı, Kanunu inceleyerek yeniden görüşülmesinin uygun olacağını düşündüğü kısımlar varsa Meclis'e kanunu geri gönderir. Devlet Başkanı onbeş gün içerisinde kanunu geri göndermezse onaylamış sayılır.

Meclis, Devlet Başkanınca geri gönderilen kanunu aynen kabul ederse kanunu yayımlar.

Madde 38- Milletlerarası Andlaşmaları Uygun Bulma Yetkisi

Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmalar Meclis tarafından çıkarılacak onay kanunu ile yürürlüğe girer.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

Madde 39- Savaş ilanı ve Silahlı Kuvvet Kullanılmasına İzin verme Yetkisi

Savaş ilânına ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası andlaşmaların veya milletlerarası nezaket kurallarının gerektirdiği haller dışında, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde veya ara vermede iken ülkenin ani bir silahlı saldırıya uğraması ve bu sebeple silahlı kuvvet kullanılmasına derhal karar verilmesinin kaçınılmaz olması halinde Devlet Başkanı da, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verebilir.

C- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çalışmasına Dair Usul ve Esaslar

Madde 40- Toplantı ve Karar Yeter Sayısı

Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

Milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin katılmadıkları oturumlarında, kendileri yerine oy kullanmak üzere bir milletvekiline yetki verebilirler. Ancak bir milletvekili kendi oyu ile birlikte en çok iki oy kullanabilir.

Madde 41- Görüşmelerin Açıklığı ve Yayınlanması

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulundaki görüşmeler açıktır ve tutanak dergisinde ve en az bir resmi görsel yayın organında tam olarak yayımlanır. Meclisteki açık görüşmelerin, aksi kararlaştırılmadıkça diğer her türlü vasıta ile yayını serbesttir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, İttüzük hükümlerine göre kapalı oturumlar yapabilir, bu oturumlardaki görüşmelerin yayımı Türkiye Büyük Millet Meclisi kararına bağılıdır.

Madde 42- Toplanma ve Tatil

Türkiye Büyük Millet Meclisi, her yıl eylül ayının ilk günü kendiliğinden toplanır.

Meclis, bir yasama yılında en çok kırkbeş gün tatil yapabilir; ara verme veya tatil sırasında, meclis üye tam sayısının beşte birinin isteğı üzerine meclis başkanı tarafından veya doğrudan Devlet Başkanı tarafından olağanüstü toplantıya çağrılır.

Ara verme veya tatil sırasında toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisinde, öncelikle bu toplantıyı gerektiren konu görüşülmeden ara verme veya tatile devam edilemez.

Madde 43- Başkanlık Divanı

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanı, Meclis üyeleri arasından seçilen Meclis Başkanı, Başkanvekilleri, Kâtip Üyeler ve İdare Amirlerinden oluşur.

Başkanlık Divanı, Meclisteki siyasî parti gruplarının üye sayısı oranında Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur. Siyasî parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı için, her yasama döneminde en çok iki seçim yapılır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, meclis üyeleri içinden, Meclisin toplandığı günden itibaren on gün içinde seçilir. Aday gösterme ve seçim usulü meclis iç tüzüğü ile düzenlenir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekillerinin, Kâtip Üyelerinin ve İdare Amirlerinin adedi, seçim nisabı, oylama sayısı ve usulleri, Meclisin bina, tesis ve eklentilerinin yönetimi, Meclis İttüzüğünde belirlenir.

Madde 44- Meclis İç Tüzüğü

Türkiye Büyük Millet Meclisi, çalışmalarını kendi yaptığı İttüzük hükümlerine göre yürütür.

İttüzük hükümleri, siyasî parti gruplarının, Meclisin bütün faaliyetlerine üye sayısı oranında katılmalarını sağlayacak şekilde düzenlenir.

D- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Denetim ve Bilgi Alma Yolları

Madde 45- Meclis Soruşturması

Devlet Başkanı veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği önerge ile, soruşturma açılması istenebilir. Meclis, bu istemi en geç bir ay içinde görüşür ve gizli oyla karara bağlar.

Meclis soruşturmasının açılması, görüşülmesi ve karara bağlanması ile ilgili hususlar Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.

Madde 46- Soru, Meclis Araştırması ve Genel Görüşme

Soru, Bakanlar Kurulu adına, sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmak üzere bakanlardan bilgi istemekten ibarettir.

Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir.

Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir.

Soru, Meclis araştırması ve genel görüşme ile ilgili önergelerin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile cevaplandırılma, görüşme ve araştırma yöntemleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.

E- Milletvekilleri

Madde 47- Milletvekili Seçilme Yeterliliği

Milletvekili seçilmek için gerekli olan şartlar şunlardır;

1. Onsekiz yaşını doldurmuş olmak,
2. En az ilköğretim mezunu olmak,
3. Medeni Kanun hükümleri uyarınca kısıtlı olmamak,
4. Düşünce suçları hariç olmak üzere, toplam iki yıl veya daha fazla hapis cezasına hüküm giymemiş olmak,
5. Zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, terör kapsamında şiddet eylemlerine katılma suçlarından biriyle hüküm giymemiş olmak,
6. Kamu görevlileri için görevden çekilmiş olmak.

Milletvekili seçilme yeterlilikleri başvurunun yapıldığı gün esas alınarak belirlenir.

Madde 48- Milletvekillerinin Yemin Etmesi

Milletvekilleri aşağıdaki şekilde yemin eder;

“Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bu anayasada yer alan haklarından en iyi şekilde yararlanarak, bireylerin ve toplumun huzur ve barış

içerisinde yaşaması ve varlığını sürdürmesini sağlamak için millet adına temsil görevini yerine getireceğime, insanlık onuru, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkelerine bağlı kalacağıma, milletin iradesinin en üstün irade olduğunu kabul edeceğime, Türkiye Cumhuriyeti Halkı önünde namusum, şerefim ve kutsal saydığım tüm değerlerim üzerine yemin ederim.”

Milletvekilleri yemin etmeleriyle göreve başlarlar.

Madde 49- Milletvekillerinin Hak ve Görevleri

Milletvekillerinin görevleri şunlardır;

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bu anayasada yer alan haklarından en iyi şekilde yararlanması için çalışmak
2. Bireylerin ve toplumun huzur ve barış içerisinde yaşaması için millet adına temsil görevini yerine getirmek,
3. Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılacak toplantı, görüşme ve oylamalara katılmak,
4. Kanun teklifi vermek,
5. Kanunların Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurmak,
6. Anayasada ve kanunlarda verilen diğer hak ve yetkileri kullanmak.

Madde 50- Yasama Dokunulmazlığı

Milletvekilleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden ve bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz.

Ancak, seçilme yeterliliğinde yer alan suçlarla ilgili olarak yargılama yapılabilir. Bu halde yetkili makam, durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır. Milletvekilinin ifadesi Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanı huzurunda, milletvekilinin avukatının da katılımıyla dava açılmayan hallerde sadece Cumhuriyet Başsavcısı tarafından bizzat mecliste alınabilir. Dava açılan hallerde ise, ifade Mahkemede alınır ancak milletvekili, milletvekilliği süresince tutuklanamaz.

Milletvekili hakkında, seçilme yeterliliğinde yer alan suçlar dışında seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez.

Madde 51- Millet Vekilliği ile Bağdaşmayan İşler

Milletvekilleri, Devlet ve diğer kamu tüzelkişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda; Devletin veya diğer kamu tüzelkişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda; özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar, vekili olamazlar, herhangi bir taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik ve hakemlik yapamazlar.

Milletvekilleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmî veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. Bir üyenin belli konuda ve altı ayı aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca verilecek geçici bir görevi kabul etmesi, Meclisin kararına bağlıdır.

Madde 52- Milletvekilliğinin Düşmesi

Milletvekilliği aşağıdaki hallerde düşer;

1. Milletvekilliğinden istifa etmesiyle,
2. Milletvekilinin, milletvekilli yeterliliği şartlarında yer alan suçlardan biri ile kesin hüküm giymesi veya kısıtlanması halinde,
3. Milletvekilinin Milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti, kendisine Meclis Başkanlığınca yapılan ihtara rağmen sürdürmekte devam etmesi halinde Meclis Genel Kurulunun gizli oyla vereceği kararla,
4. Milletvekilinin, Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmadığının Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi ile.

Milletvekilliği düşürülen Milletvekili, gerekçeli kararın kendisine tebliğinden itibaren onbeş gün içerisinde kararın iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi onbeş gün içerisinde iptal istemini kesin olarak karara bağlar.

F- Siyasi Partiler

Madde 53- Siyasi Partilerin Kuruluşu

Siyasi Partiler, en az yirmi kurucu üye tarafından imzalanan kuruluş dilekçesi ile birlikte parti tüzüğünün Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanlığına verilmesiyle kurulur.

Madde 54- Siyasi Partilerin Uyması Gereken Esaslar

Siyasi partilerin tüzük ve programları, eylemleri, faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları bu Anayasada belirtilen ilke ve esaslara uygun olmak zorundadır.

Madde 55- Siyasi Partilere Üye Olma

Herkes siyasi partilere üye olma, teşkilatlarında görev alma ve üyelikten ayrılma haklarına sahiptir. Bu ilkeye aykırı olmamak kaydıyla siyasi partilerin üye kabul ve kayıt işlemleri parti tüzüğüyle düzenlenir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının, memur statüsündeki görevlileri ve yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer görevlileri siyasî partilere üye olamazlar.

Madde 56- Siyasi Parti Genel Başkan ve Teşkilatlarının Seçimi

Siyasi partilerin yönetim, teşkilat ve idarelerinin seçim ve yapısına dair hususlar parti içi demokrasinin hayata geçirilmesini esas alacak şekilde kanunla düzenlenir.

İKİNCİ ALT BÖLÜM – YÜRÜTME ORGANI

A- Devlet Başkanı

Madde 57- Devlet Başkanlığına Aday Olma

Devlet Başkanı, otuzbeş yaşını doldurmuş, yüksek öğretim mezunu ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasından seçilir.

Devlet Başkanı seçilme yeterliliğine sahip her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı aday olma isteğini belirten dilekçe ve yeterliliğini belgeleyen belgeler ile birlikte, Yüksek Seçim Kuruluna adaylık başvurusunda bulunabilir.

Siyasi partiler de Devlet başkanlığına aday gösterebilirler.

Madde 58- Devlet Başkanının Seçilmesi

Devlet Başkanı halk tarafından seçilir. Devlet Başkanının görev süresi dört yıldır. Bir kimse en fazla üç defa Devlet Başkanı seçilebilir.

Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Devlet Başkanı seçilmiş olur. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü, ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış bulunan iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Devlet Başkanı seçilmiş olur.

İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya seçilme yeterliğini kaybetmesi halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların çoğunluğunu aldığı takdirde Devlet Başkanı seçilmiş olur.

Devlet Başkanlığı seçimi, görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde; makamın herhangi bir sebeple boşalması halinde ise boşalmayı takip eden altmış gün içinde tamamlanır. Makamın herhangi bir sebeple boşalması halinde yeni Devlet Başkanı göreve başlayıncaya kadar Bakanlar Kurulundaki en yaşlı Bakan, Devlet Başkanlığı görevini vekâleten yürütür.

Devlet Başkanlığı seçimleri ile Milletvekilliği seçimlerinin arasındaki sürenin iki aydan daha az olması halinde önce Milletvekili seçimleri yapılır. Milletvekilliği seçimleri ile Devlet Başkanlığı seçimleri arasındaki süre iki aydan az olmaz. Yeni Devlet Başkanı göreve başlayıncaya kadar görev süresi dolan Devlet Başkanı görevini sürdürmeye devam eder.

Devlet Başkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Milletvekilliği sona erer.

Devlet Başkanlığı seçimine ilişkin usûl ve esaslar kanunla düzenlenir.

Madde 59- Devlet Başkanının Yemin Etmesi

Devlet Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi huzurunda aşağıdaki şekilde yemin eder;

“Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bu anayasada yer alan haklarından en iyi şekilde yararlanarak, bireylerin ve toplumun huzur ve barış içerisinde yaşaması ve varlığını sürdürmesini sağlamak için millet adına Anayasa ve Kanunlarla bana verilen görevleri yerine getireceğime, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkelerine bağlı kalacağıma, milletin iradesinin en üstün irade olduğunu kabul edeceğime, Türkiye Cumhuriyeti Halkı önünde namusum, şerefim ve kutsal saydığım tüm değerlerim üzerine yemin ederim.”

Devlet Başkanı yemin etmesiyle birlikte göreve başlar.

Madde 60- Devlet Başkanının Görev ve Yetkileri

Devlet Başkanı Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını yönetir ve gözetir.

Bu amaçlarla Anayasanın ilgili maddelerinde gösterilen şartlara uyarak yapacağı görev ve kullanacağı yetkiler şunlardır:

a) Yasama ile ilgili olanlar:

1. Türkiye Büyük Millet Meclisine kanun teklifi vermek,
2. Türkiye Büyük Millet Meclisini acil durumlarda toplantıya çağırarak,
3. Kanunların tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmak.

b) Yürütme ile ilgili olanlar:

1. Bakanları atamak ve görevlerine son vermek,
2. Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek veya Bakanlar Kurulunu toplantıya çağırarak,
3. Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temsilcilerini göndermek, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek,
4. Milletlerarası anlaşmaları onaylanmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmak,
5. Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar vermek,
6. Genelkurmay Başkanını ve diğer kuvvet komutanlarını atamak ve görevlerine son vermek,
7. Bakanlar kurulu kararnamelerini imzalamak,

8. Sürekli hastalık, sakatlık ve yaşlanma sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak,
9. Devlet Denetleme Kurulunun üyelerini ve Başkanını atamak,
10. Devlet Denetleme Kuruluna inceleme, araştırma ve denetleme yaptırtmak.

B- Bakanlar Kurulu

Madde 61- Bakanlar Kurulunun Görevleri ve Siyasî Sorumluluk

Devlet Başkanı, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar, hükümetin genel siyasetini yönetir ve gözetir. Bakanlar Kurulu, bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur.

Her bakan, Devlet Başkanına karşı sorumlu olup ayrıca kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden de sorumludur.

Devlet Başkanı, bakanların görevlerinin Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzeltici önlemleri almakla yükümlüdür.

Bakanlar Kurulu üyeleri Devlet Başkanı ile aynı şekilde yemin ederler.

Madde 62- Bakanlıkların Kurulması ve Bakanlar

Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir.

Açık olan bakanlıklarla izinli veya özürlü olan bir bakana, diğer bir bakan geçici olarak vekillik eder. Ancak, bir bakan aynı anda birden fazla bakana vekillik edemez.

Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı ile Yüce Divana verilen bir bakan bakanlıktan düşer.

Herhangi bir sebeple boşalan bakanlığa en geç onbeş gün içinde atama yapılır.

Madde 63- Bakanların Yeterlilik Şartları

Bakanların Devlet Başkanında aranan yeterlilik şartlarına sahip olması şarttır.

Madde 64- Bakanların Görev Süresi

Bakanların görev süresi Devlet Başkanı ile aynıdır. Devlet Başkanı tarafından görevden alınma ve bakan olma yeterliliğini kaybetme durumları dışında, Devlet Başkanının görevinin sona ermesi ile birlikte bakanların da görevi sona erer.

Madde 65- Devlet Başkanı ve Bakanların Dokunulmazlığı
Devlet Başkanı ve Bakanlar görevde oldukları süre içerisinde Milletvekilleri ile aynı dokunulmazlıklara sahiptir.

Madde 66- Tüzükler
Bakanlar Kurulu, kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olmamak şartıyla tüzükler çıkarabilir.

Tüzükler, Devlet Başkanınca imzalanır ve kanunlar gibi yayımlanır.

Tüzüklerin Anayasa veya kanunlara aykırı olduğu iddiasıyla iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulabilir.

ÜÇÜNCÜ ALT BÖLÜM – İDARE

A- İdarenin Tabi Olduğu Esaslar

Madde 67- İdarenin Bütünlüğü ve Kamu Tüzel Kişiliği

İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Adalet, güvenlik ve eğitim konuları dışındaki hizmetlerin yerel yönetimler tarafından görülmesi esastır.

Madde 68- Kamu Hizmetlerinde Eşitlik ve Adalet İlkesi

Kamu hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olan her türlü personel ve hizmet alımında, adalet ve liyakat temelinde fırsat eşitliği esastır.

Madde 69- Yönetmelikler

Devlet Başkanlığı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere yönetmelikler çıkarabilirler.

Yönetmeliklerin Anayasa ve Kanunlara aykırı olduğu iddiasıyla tamamen veya kısmen iptali istemiyle Yargıtay'a başvurulabilir.

Madde 70- Yargı Yolu

İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yoluna başvurulabilir. Gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri ile idare arasında yargılama usulü, esasları ve kararın icrası açısından eşitlik esastır.

Madde 71- İdarenin Kamu Görevlilerinin Kusurundan Doğan Sorumluluğu

Kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve idare aleyhine açılabilir.

B- İdarenin Kuruluşu

Madde 72- Merkezî İdare

Türkiye, merkezî idare kuruluşu bakımından, kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır.

Madde 73- Mahallî İdareler

Mahallî idareler; il, belediye ve köy şeklinde teşekkül eder.

Mahallî idarelerin yönetim organları halk tarafından seçilir. Seçimler, dört yılda bir yapılır.

Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

C- Eğitim ve Öğretim Kurumları

Madde 74- İlköğretim ve Liseler

Devlet her vatandaşın ilköğretim ve meslek sahibi olabileceği lise eğitimine yönelik okulları kurmak, bu okullarda ücretsiz ve eşit şartlarla eğitim öğretim vermek zorundadır.

Madde 75- Yüksek Öğretim Kurumları

Üniversiteler idari ve bilimsel özerkliğe sahiptir.

Üniversite öğretim üyeleri bilimsel çalışmaları nedeniyle cezalandırılmaz, görevden alınmaz.

D- Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları

Madde 76- Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

Belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak maksadıyla kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları ve üst kuruluşları kanunla kurulabilir.

Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar.

Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler.

Madde 77- Din ve İnanç İşleri Kurumu

Din, inanç, vicdan ve ibadet hürriyetinin her vatandaş tarafından tam ve eşit olarak yaşanabilmesi için gerekli teşkilat ve ibadethanelerin kurulması, işletilmesi ve benzeri hususları düzenlemek üzere Din ve İnanç İşleri Kurumu kurulur.

Din ve İnanç İşleri Kurumu, her inanç gurubunu mali bakımdan genel nüfusa oranı nispetinde destekler.

Madde 78- Sayıştay

Sayıştay, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını, sermayesinde devlet hissesi bulunan ortaklıkları denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.

Mahalli idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması Sayıştay tarafından yapılır.

Madde 79- Yüksek Seçim Kurulu

Seçimler, Yüksek Seçim Kurulunun genel yönetim ve denetimi altında yapılır.

Yüksek Seçim Kurulu, Yargıtay'daki en kıdemli on bir üyeden oluşur.

Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin demokratik düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ile milletvekili ve Devlet Başkanlığı seçim tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulundur. Yüksek Seçim Kurulunun kararları kesindir.

Madde 80- Devlet Denetleme Kurulu

Devlet Denetleme Kurumu; tüm idarenin ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iş ve işlemlerinin; hukuka ve demokratik yönetim ilkelerine uygunluğunu denetler.

Devlet Denetleme Kurulu Devlet Başkanına bağlı olarak çalışır.

Yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulunun Başkan ve üyeleri Devlet Başkanınca atanır.

DÖRDÜNCÜ ALT BÖLÜM - YARGI

A- Genel Esaslar

Madde 81- Tek Yargı İlkesi

Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.

Tüm gerçek ve tüzel kişiler ile idare, mahkeme önünde eşittirler. Bunlardan birini veya birkaçını diğerlerinden farklı işlemlere tabi tutacak, farklı usul ve esaslara tabi kılabilecek şekilde mahkemeler kurulamaz.

Madde 82- Hâkimlerin Bağımsızlığı

Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir veya talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmede olan bir dava hakkında Mecliste soru sorulamaz, görüşme yapılamaz.

Yasama ve yürütme organları, mahkeme kararlarına uymak, derhal yerine getirmek zorundadır. Bu hükmün uygulanması için İdare, yeterli mali ve idari kaynağı ayırmak zorundadır.

Madde 83- Hâkimlik Teminatı

Hâkimler azlolunamaz, kendileri istemedikçe altmış beş yaşından önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınmaz.

Madde 84- Duruşmaların Açık ve Kararların Gerekçeli Olması

Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak Anayasada belirtilen özel hallerde karar verilebilir.

Mahkemelerin tüm kararları gerekçeli olarak yazılır.

Hâkimler, davaları en az giderle ve mümkün olan en kısa sürede, adil yargılanma ilkesine uygun olarak sonuçlandırmak zorundadır.

Madde 85- Askeri İşlere İlişkin Yargılama Usulü

Asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar ile bunların asker kişiler aleyhine veya askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işledikleri

suçlara ait davalar genel adli mahkemeler bünyesinde kurulan ihtisas mahkemelerinde görülür.

Yargılama niteliğinde olmamak kaydıyla, askeri birimler bünyesinde idari tedbir niteliğindeki işler için disiplin kurulları oluşturulabilir.

B- Hakimler Yüksek Kurulu

Madde 86- Hakimler Yüksek Kurulunun Kuruluşu

Hâkimler Yüksek Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

Hâkimler Yüksek Kurulu yirmibir asil ve onbir yedek üyeden oluşur; üç daire halinde çalışır.

Kurulun üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca, bir asıl ve bir yedek üyesi Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından, on yedi asıl ve yedi yedek üyesi birinci sınıf olup Yargıtay ve Adalet Akademisi üyesi olmayan hâkimler arasından, yerel mahkemelerde görev yapan hâkimlerce, dört yıl için seçilir.

Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir. Bir kişi en fazla iki dönem üye seçilebilir.

Kurulun üyeleri, görevlerinin devamı süresince; başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler.

Madde 87- Hâkimler Yüksek Kurulunun Görevleri

Hâkimler Yüksek Kurulunun görevleri şunlardır:

1. Hâkimleri mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükseltme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapma,
2. Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkimler ile adalet müfettişlerini ve hâkimlik mesleğinden olan iç denetçileri, Adalet Bakanlığının bildireceği kadrolara uygun hâkimler arasından atama,
3. Hâkimlerin görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma yapma,
4. Bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusunda karar verme; yargı çevrelerindeki dava yoğunlukları ile ilgili istatistikî veriler tutarak mahkemelerin ve hâkimlerin dava yoğunluğuna göre eşit şekilde ülke çapına dağıtılmasını sağlamak,

5. Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Kurulun meslekten çıkarma ve disiplin cezalarına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

C- Avukatlar

Madde 88-

Avukatların Bağımsızlığı

Avukatlar yargılamanın kurucu unsurlarından biridir.

Avukatlar bir kamu hizmeti olan avukatlık görevini bağımsız olarak yerine getirirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, avukatlık yetkisinin kullanılmasında avukatlara emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Madde 89-

Avukatlık Teminatı

Avukatlar meslekten çıkarılamaz, kendileri istemedikçe altmış beş yaştan önce emekliye ayrılamaz; hiçbir şekilde yasal haklarından yoksun kılınamaz.

Tüm kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları; avukatlara, mesleklerini yerine getirirken istedikleri bilgi ve belgeleri derhal incelemelerine sunmak zorundadır. Talep etmesi halinde her türlü belgenin suretini vermek zorundadır.

D- Savcılar

Madde 90-

Savcıların Bağımsızlığı

Savcılar, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kamu adına görev yaparlar.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, savcılık yetkisinin kullanılmasında savcılara emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Madde 91-

Savcılık Teminatı

Savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe altmış beş yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz.

Devlet, savcılarının görevlerini bağımsızlık ve savcılık teminatı esaslarına göre yürütmelerini sağlayacak şekilde, mahkemelerden ayrı bina ve tesisleri kurmakla yükümlüdür.

E- Savcılar Yüksek Kurulu

Madde 92- Savcılar Yüksek Kurulunun Kuruluşu

Savcılar Yüksek Kurulu, savcılarının bağımsızlığı ve savcılık teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

Savcılar Yüksek Kurulu on bir asıl ve beş yedek üyeden oluşur. Ayrıca Adalet Bakanlığı Müsteşarı kurulun doğal üyesidir.

Kurul üyeleri, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren niteliklere sahip savcılar arasından tüm savcılarca, dört yıl için seçilir.

Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir. Bir kişi en fazla iki dönem üye seçilebilir.

Kurulun, asıl üyeleri, görevlerinin devamı süresince; başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler.

Madde 93- Savcılar Yüksek Kurulunun Görevleri

Savcılar Yüksek Kurulunun görevleri şunlardır:

1. Savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapma,
2. Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak savcılar ile savcı müfettişlerini ve savcılık mesleğinden olan iç denetçileri, Adalet Bakanlığının bildireceği kadrolara uygun savcılar arasından atama,
3. Savcılık görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma yapma,
4. Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Kurulun meslekten çıkarma ve disiplin cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

Madde 94- Yargılamada Tarafların Eşitliği

Avukatlar ve savcılar silahların eşitliği ilkesi gereği yargılama faaliyetlerine katılmada; iddia, savunma ve delilleri sunmada eşit makam, hak ve yetkilere sahiptir.

Devlet, bu eşitliğe aykırı farklı makam, işlem ya da haklar tesis edemez.

BEŞİNCİ ALT BÖLÜM – YÜKSEK YARGI ORGANLARI

A- Anayasa Mahkemesi

Madde 95- Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu

Anayasa Mahkemesi üniversite mezunu, otuz beş yaşını doldurmuş, en az on tanesi hukuk fakültesi mezunu on dokuz üyeden kurulur.

Üyelerden dört tanesi genel ve bölge adli mahkemelerin en az on yıl hâkimlik yapmış üyeleri arasından, iki tanesi Yargıtay başkan ve üyeleri arasından, tüm adli yargı hâkimlerinin katılımıyla yapılacak seçimle,

Dört tanesi en az on yıl fiilen avukatlık yapmış olan avukatlar arasından Türkiye'deki tüm avukatların katılımıyla yapılacak seçimle,

Beş tanesi üniversitelerde doçent yahut profesör ünvanını almış öğretim üyeleri arasından, tüm öğretim üyelerinin katılımıyla yapılacak seçimle, belirlenir.

Dört tanesi ise Devlet Başkanı tarafından atanır.

Anayasa Mahkemesi üyeleri arasından gizli oyla ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile dört yıl için bir Başkan ve iki başkanvekili seçilir. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Anayasa Mahkemesi üyeleri aslî görevleri dışında resmi veya özel hiçbir görev alamazlar.

Madde 96- Anayasa Mahkemesinin Görevleri

Anayasa Mahkemesinin görevleri şunlardır;

1. Kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya ve evrensel insan hakları ilkelerine şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetlemek.
2. Anayasa değişikliklerini sadece şekil bakımından incelemek ve denetlemek.

Şekil bakımından denetleme, Devlet Başkanı ve milletvekilleri tarafından istenebilir. Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren onbeş gün geçtikten sonra, şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılmaz.

3. Devlet Başkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, Bakanları, Anayasa Mahkemesi başkan ve üyelerini, Yargıtay Başkanını, Hakimler Yüksek Kurulu ve Savcılar Yüksek Kurulu başkan ve üyelerini, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılamak.

Yüce Divanda, savcılık görevini Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı yapar.

Yüce Divan kararlarına karşı yeniden inceleme başvurusu yapılabilir. Yeniden inceleme sonucunda verilen kararlar kesindir.

4. Vatandaşlar tarafından, temel hak ve özgürlüklerinden herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruları en üst merci olarak incelemek.

Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

5. Anayasa ile verilen diğer görevleri de yerine getirmek.

Madde 97- Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Görev Süresi

Anayasa Mahkemesi üyelerinin görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa üye olabilir.

Anayasa Mahkemesi üyeleri altmış beş yaşını doldurunca emekliye ayrılırlar.

Madde 98- İptal Davası

Devlet Başkanı ve milletvekilleri, kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün tamamının veya belirli bir kısmının anayasaya veya evrensel insan hakları ilkelerine şekil ve esas bakımından, anayasa değişikliklerinin ise sadece şekil bakımından aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde, resmi gazetede yayınlanmasından başlayarak on beş gün içerisinde iptal davası açabilirler.

Aynı konuya ilişkin birden fazla iptal davası açılması halinde Anayasa Mahkemesi başvuruları birleştirerek birlikte karar verebilir. Bu halde tüm başvurularda belirtilen iddialara yanıt vermek zorundadır.

Madde 99- Anayasaya Aykırılığın Mahkemelerde İleri Sürülmesi

Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddî olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır. Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddî görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanır.

Madde 100- Anayasa Mahkemesinin Kararlarının Niteliği

Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. İptal kararları ancak gerekçesi ile birlikte açıklanır.

Anayasa Mahkemesi bir kanunun tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

İptal edilen hükümler, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. İptal kararları geriye yürümez. Anayasa Mahkemesi kararları tüm kurum ve kişileri bağlar.

Anayasa Mahkemesinin esasa girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından itibaren beş yıl geçmedikçe aynı hükmün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı çerçevesinde ilgili yasal düzenleme üç ay içerisinde yapılmak zorundadır.

B- Yargıtay

Madde 101- Yargıtay'ın Görevleri

Yargıtay, mahkemelerce verilen kararların son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar. Ayrıca kanunlarla kendisine yüklenen diğer görevleri yerine getirir. Tüzüklerin Anayasa ve kanunlara aykırılığı iddiasıyla yapılacak başvuruları kesin olarak karara bağlar.

Madde 102- Yargıtay'ın Kuruluşu

Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış kürsü hâkimleri arasından Hâkimler Yüksek Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.

C- Bölge Mahkemeleri

Madde 103- Bölge Mahkemelerinin Görevleri

Bölge mahkemeleri, özel kanununda belirtilmiş olan dava ve işlere bakmak üzere kurulur.

Yönetmeliklerin Anayasa, kanun ve tüzüklere aykırılığı iddiasıyla yapılacak başvuruları kesin olarak karara bağlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM – MALİ VE EKONOMİK HÜKÜMLER

A- Bütçe

Madde 104- Bütçenin Hazırlanması ve Uygulanması

Devletin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzelkişilerinin harcamaları, yıllık bütçelerle yapılır.

Bütçeler Devlet Başkanı tarafından Bakanlar Kuruluna hazırlatılır ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından görüşülerek kabul edilir.

B- Piyasa ve Mali Kaynaklarla İlgili Hükümler

Madde 105- Piyasaların Denetimi ve Dış Ticaretin Düzenlenmesi

Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemelerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiilî veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.

Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek malî yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya kanunla Bakanlar Kuruluna yetki verilebilir.

Madde 106- Tabii Servetlerin ve Kaynakların Aranması ve İşletilmesi

Tabii servetler ve kaynaklar millete aittir. Bunlar devlet eliyle işletilir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, ancak kamu yararına uygun olmak kaydıyla gerçek ve tüzelkişilere devredebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM- ANAYASANIN ÜSTÜNLÜĞÜ VE DEĞİŞTİRİLMESİ

Madde 107- Anayasanın Üstünlüğü

Bu Anayasa Türkiye Cumhuriyetinde geçerli olan tüm yasal mevzuatın üstünde olup, tüm yasal mevzuat bu anayasaya uygun olmak zorundadır.

Madde 108- Anayasa Değişikliklerinde Teklif, Görüşülme Usulü ve Yeter Sayı

Anayasanın değiştirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az beşte biri tarafından yazıyla teklif edilebilir. Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki teklifler Genel Kurulda iki defa görüşülür. Değiştirme teklifinin kabulü Meclisin üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyuyla mümkündür.

Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin görüşülmesi ve kabulü, bu maddedeki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabulü hakkındaki hükümlere tâbidir.

Madde 109- Anayasa Değişikliklerinde Halkoylaması

Anayasa değişiklikleri Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabulünden sonra altmış gün içinde halkoylamasına sunulur. Halkoyuna sunulan Anayasa değişikliklerinin yürürlüğe girmesi için, halkoylamasında kullanılan geçerli oyların yarısından çoğunun kabul oyu olması gerekir.

Halkoylamasında, Anayasanın değiştirilen bütün hükümlerinin ayrı ayrı oylanması sağlanır.